

УДК 631.4:633.34:631.51.021:631.8:631.6 (477.7)

БІОЛОГІЧНА АКТИВНІСТЬ ҐРУНТУ НА ПОСІВАХ СОЇ ЗА РІЗНИХ СИСТЕМ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ТА УДОБРЕННЯ НА ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЛЯХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

ВОЖЕГОВА Р. А. – доктор с.-г. наук, професор, член-кореспондент
Національної академії аграрних наук України
Інститут зрошуваного землеробства НААН України
КОТЕЛЬНИКОВ Д. І. – кандидат сільськогосподарських наук
ФГ «ЮКОС і К»
МАЛЯРЧУК В.М. - кандидат сільськогосподарських наук
Південно-Українська філія УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого

Постановка проблеми. Діяльність мікроорганізмів є важливою умовою збереження та відтворення родючості ґрунту, що забезпечує екологічну рівновагу агроєкосистем. Серед важливих функцій ґрунтової мікрофлори слід відзначити її участь у процесах гумусоутворення, кругообігу вуглецю, а також у синтезі біологічно-активних речовин [1, 2]. Мікробна активність ґрунту залежить від впливу різних факторів. До них належать вміст органічної речовини у ґрунті, показник кислотності, фізичні властивості ґрунту, погодні умови, період вегетації сільськогосподарських культур тощо. На більшість з цих факторів (за винятком природних умов) можна вплинути у процесі проведення агротехнічних заходів [3].

Стан вивченості питання. Одним із основних факторів регулювання біохімічної діяльності мікроорганізмів ґрунту є його механічний обробіток, який, завдяки безпосередньому впливу на фізичні властивості та водний режим ґрунту, обумовлює характер і напрямок біологічних процесів у ньому, регулює розклад та синтез органічної речовини та темпи її мінералізації [4].

На сьогодні залишається дискусійним питання щодо впливу різних способів основного обробітку на активність життєдіяльності мікроорганізмів. Багато вчених вважають, що життєдіяльність мікроорганізмів активніше протікає за оранки, ніж за безпліцевого обробітку ґрунту. Проте, є твердження, що на деяких ґрунтах позитивний вплив на формування мікробного ценозу мають обробітки без обертання скиби. Останні сприяють локалізації енергетичного матеріалу у вигляді органічної речовини рослинного походження у верхній частині орного шару, збільшуючи тим самим загальну кількість мікрофлори, яка бере участь у її трансформації і підвищенні коефіцієнту гуміфікації.

Істотний вплив на біологічну активність ґрунту мають також гербіциди, застосування яких на сої викликане слабкою конкурентоздатністю культури до бур'янів. Більшість ґрунтових гербіцидів за даними [5], у перший період після внесення сповільнює розвиток та активність окремих груп мікроорганізмів, зокрема амоніфікаторів, нітрифікаторів, целюлозорозкладаючих мікроорганізмів. Він стверджує, що у подальшому їх чисельність відновлюється та навіть зростає, тобто має місце стимулюючий ефект [6].

Метою досліджень було встановлення впливу різних систем основного обробітку та удобрення на показники біологічної активності ґрунтових мікроорганізмів на посівах сої та подальшого його впливу на її врожайність.

Завдання і методика досліджень. Дослідження проводились протягом 2009-2016 рр. на дослідних полях Асканійської державної сільськогосподарської дослідної станції Інституту зрошуваного землеробства НААН України, яка розташована в зоні дії Каховської зрошувальної системи в чотириріпільній зерно-просапній сівозміні з наступним чергуванням культур: кукурудза на зерно, ячмінь озимий, соя, пшениця озима, та відповідно до вимог загально визнаних методик і методичних рекомендацій проведення досліджень.

Фактор А (основний обробіток ґрунту):

1. Оранка на глибину 28-30 см в системі диференційованого обробітку ґрунту;
2. Дисковий обробіток на глибину 12-14 см в системі мілкового одноглибинного обробітку протягом ротації сівозміни;
3. Чизельний обробіток на 28-30 см в системі безпліцевого різноглибинного обробітку ґрунту;
4. Нульовий обробіток в системі тривалого застосування його в сівозміні з сівбою спеціальними сівалками в попередньо необроблений ґрунт.

Дослідження проводились на фоні трьох органо-мінеральних систем удобрення з різними дозами внесення мінеральних добрив у розрахунок на один гектар сівозмінної площі (Фактор В):

1. Органо-мінеральна з внесенням $N_{30}P_{40}$ + післяжнивні рештки;
2. Органо-мінеральна з внесенням $N_{60}P_{40}$ + післяжнивні рештки;
3. Органо-мінеральна з внесенням $N_{90}P_{40}$ + післяжнивні рештки.

Зрошення проводилося водами Каховської зрошувальної системи, спосіб поливу – дощування, передполивний поріг зволоження підтримувався на рівні 70% НВ у шарі ґрунту 0-50 см. Закладання польових дослідів та проведення польових досліджень виконувалося відповідно до загально визнаних методик та посібників.

Ґрунт дослідного поля темно-каштановий середньо-суглинковий з низькою забезпеченістю азотом та середньою – рухомим фосфором і обмінним калієм. Режим зрошення забезпечував підтримання передполивного порогу зволоження під посівами культур сівозміни на рівні 70% НВ в шарі ґрунту 0–50 см.

Під час експерименту використовували польовий, кількісно-ваговий, візуальний, лабораторний, розрахунково-порівняльний, математично-статистичний методи та загально визнані в Україні методику і методичні рекомендації.

Результати досліджень впливу різної глибини та способів основного обробітку ґрунту на показни-

ки щільності складення в середньому за 2009-2016 рр. дають змогу стверджувати, що найменша щільність на початку вегетації сої в шарі ґрунту 0-40 см $1,19 \text{ г/см}^3$ була сформована за чизельного обробітку на 28-30 см в системі безполицевого різноглибинного обробітку ґрунту в сівозміні. Заміна чизельного обробітку оранкою на 28-30 см в системі диференційованого обробітку збільшило

щільність на $0,02 \text{ г/см}^3$, або на 1,6%. Застосування чизельного обробітку на 12-14 см збільшило щільність до $1,26 \text{ г/см}^3$, що фактично більше на 4,1%, водночас максимальними показниками в досліді відзначився варіант нульового обробітку ґрунту $1,31 \text{ г/см}^3$, де показники були вище на 8,2% порівняно з контролем (табл. 1).

Таблиця 1 – Щільність складення темно-каштанового ґрунту за різних систем основного обробітку, початок вегетації, середнє 2009-2016 рр., г/см^3

Система обробітку ґрунту	Спосіб і глибина обробітку	Шар ґрунту, см				
		0-10	10-20	20-30	30-40	0-40
Диференційована	28-30 (о)	1,04	1,29	1,28	1,21	1,21
Одноглибинна мілка	12-14 (ч)	1,15	1,31	1,30	1,29	1,26
Безполицева різноглибинна	28-30 (ч)	1,12	1,19	1,26	1,20	1,19
Нульова		1,29	1,28	1,31	1,35	1,31
НІР ₀₅ , г/см^3		0,01				

В кінці вегетації щільність складення збільшилась в середньому на 11,0% порівняно з початковим етапом вегетації сої, проте загальна тенденція зберіглася. Найменшим рівнем $1,31 \text{ г/см}^3$ відзначився варіант чизельного розпушення на 28-30 см в системі безполицевого різноглибинного обробітку

ґрунту в сівозміні, що менше контролю на 8,4%. Такі ж приблизно показники $1,39 \text{ г/см}^3$ спостерігались за дискового розпушення на 12-14 см. Водночас максимальними показниками відзначився варіант нульового обробітку $1,40 \text{ г/см}^3$, де показники були на рівні контролю (табл. 2).

Таблиця 2 – Щільність складення шару ґрунту 0-40 см за різних систем основного обробітку, кінець вегетації, середнє 2009-2016 рр., г/см^3

Система обробітку ґрунту	Спосіб і глибина обробітку	Шар ґрунту, см				
		0-10	10-20	20-30	30-40	0-40
Диференційована	28-30 (о)	1,34	1,49	1,46	1,38	1,42
Одноглибинна мілка	12-14 (д)	1,34	1,44	1,38	1,39	1,39
Безполицева різноглибинна	28-30 (ч)	1,26	1,34	1,40	1,23	1,31
Нульова		1,31	1,43	1,49	1,38	1,40
НІР ₀₅ , г/см^3		0,02				

Примітка: о-оранка, д-дисковий обробіток, ч-чизельний обробіток.

Відповідно до щільності була і мікробіологічна активність. Дослідження вмісту основних груп мікроорганізмів на посівах сої залежно від основного обробітку ґрунту в шарі ґрунту 0-40 см на початку вегетації в середньому за 2009-2016 рр. показали, що найбільший вміст амоніфікуючих та олігонітрофільних бактерій спостерігався за безполицевого різноглибинного обробітку в сівозміні 20,10 та 18,65 млн шт. в 1 г абсолютно сухого ґрунту відповідно, що фактично було на рівні контролю.

Зменшення глибини обробітку до 12-14 см в системі мілкового обробітку погіршило водно-фізичні властивості та повітряний режим ґрунту, що призвело до зменшення їх чисельності до 17,66 та 17,68 млн шт. в 1 г абсолютно сухого ґрунту, від-

повідно. А застосування нульового обробітку ґрунту сформувало найменшу чисельність в досліді 17,41 та 17,21 млн шт. в 1 г абсолютно сухого ґрунту відповідно.

Найбільша кількість нітрифікуючих та олігонітрофільних бактерій відзначилась за використання системи безполицевого різноглибинного обробітку 8,74 та 2,15 тис. шт. в 1 г абсолютно сухого ґрунту відповідно, використання диференційованого обробітку в сівозміні призвело до незначного зменшення їх кількості 8,28 та 2,10 тис. шт. в 1 г абсолютно сухого ґрунту. Водночас використання мілкового обробітку в сівозміні та сівби в безпосередньо необроблений ґрунт призвело до найменшої їх накопичення в досліді 8,21 та 1,74 тис. шт. в 1 г абсолютно сухого ґрунту (табл. 3).

Таблиця 3 – Чисельність різних груп мікроорганізмів у шарі ґрунту 0-40 см під посівами сої за різних систем основного обробітку ґрунту та удобрення (середнє за 2009-2016 рр.)

Система основного обробітку ґрунту (А)	Удобрення (В)	Кількість в 1 г абсолютно сухого ґрунту			
		амоні-фікуючі, млн шт.	олігонітрофільні, млн шт.	нітри-фікуючі, тис.шт.	целюлозоруйнуючі, тис.шт
Початок вегетації					

Диференційована		20,03	18,74	8,28	2,10
Мілка одноглибинна		17,66	17,68	8,42	1,85
Різнострибна безполлицева		20,10	18,65	8,74	2,15
Нульовий обробіток		17,41	17,12	8,21	1,74
Кінець вегетації					
Диференційована	N ₉₀ P ₄₀	16,82	18,90	9,46	2,24
	N ₁₀₅ P ₄₀	16,25	18,45	9,24	2,24
	N ₁₂₀ P ₄₀	16,15	18,21	9,16	2,16
Мілка одноглибинна	N ₉₀ P ₄₀	18,65	16,95	9,04	2,47
	N ₁₀₅ P ₄₀	18,14	16,45	8,95	2,25
	N ₁₂₀ P ₄₀	18,10	16,15	8,62	1,95
Різнострибна безполлицева	N ₉₀ P ₄₀	16,98	18,91	9,52	2,48
	N ₁₀₅ P ₄₀	16,74	18,65	9,38	2,28
	N ₁₂₀ P ₄₀	16,12	17,91	9,22	2,15
Нульовий обробіток	N ₉₀ P ₄₀	17,24	16,41	8,95	1,95
	N ₁₀₅ P ₄₀	17,10	16,25	8,57	1,85
	N ₁₂₀ P ₄₀	16,84	16,15	8,16	1,74

В кінці вегетації спостерігалось зменшення чисельності амоніфікуючих та олігонітрофільних бактерій, але загальна тенденція зберіглася. Максимальні показники чисельності були отримані за безполлицевого різнострибного обробітку, а найменші – спостерігались за нульового обробітку ґрунту.

Аналіз даних впливу системи удобрення на чисельність бактерій в показав що найбільша їх кількість спостерігалась за системи удобрення в сівозміні N₉₀P₄₀ де показники залежно від системи основного обробітку коливались в межах амоніфікуючих 16,82-17,24, олігонітрофільних 16,41-18,90 млн шт. в 1 г абсолютно сухого ґрунту, нітрифікуючих 8,95-9,46 та целюлозоруйнівних 1,95-2,24 тис шт. Збільшення дози азотних добрив N₁₀₅P₄₀ призвело до зменшення даних показників на 1,9-2,1%. А використання дози N₁₂₀P₄₀ призвело до подальшого зменшення загальної чисельності в середньому на 3,6-5,1%.

В результаті аналізу даних врожайності в середньому за 2009-2016 рр. встановлено, що в середньому по фактору А застосування оранки на 28-30 см в системі диференційованої системи обробітку ґрунту забезпечило формування врожайності сої на рівні 3,76 т/га (табл. 4.).

Таблиця 4 – Урожайність сої залежно від основного обробітку ґрунту та удобрення (середнє за 2009-2016 рр.), т/га.

Система основного обробітку ґрунту	Спосіб і глибина обробітку ґрунту(А)	Система удобрення (В)			Середнє по фактору А
		N ₃₀ P ₄₀	N ₆₀ P ₄₀	N ₉₀ P ₄₀	
Диференційована	28-30 (о)	3,60	3,81	3,88	3,76
Мілка одноглибинна	12-14 (д)	3,70	4,12	3,98	3,93
Безполлицева різнострибна	28-30 (ч)	3,61	4,05	3,99	3,88
Нульовий обробіток		3,22	3,44	3,58	3,41
Середнє по фактору В		3,53	3,86	3,86	
		НІР ₀₅ (А)	0,14	НІР ₀₅ (В)	0,16

Примітка: о-оранка, д-дисковий обробіток, ч-чизельне розпушування

Заміна оранки глибоким чизельний обробітком на 28-30 см призвело до незначного збільшення врожайності на 0,12 т/га при НІР₀₅ 0,14т/га. Водночас застосування дискового обробітку на 12-14 см відзначилось найбільшою врожайністю в досліді, на рівні 3,93 т/га, що в середньому більше за контроль на 4,5%. Найменші показники продуктивності сої по відношенню до 3,41 т/га було зафіксовано за умов сіви культури в попередньо необроблений ґрунт, що в середньому нижче за диференційований обробіток на 10,3%. Найвища урожайність сої в досліді 4,12 т/га була відмічена за мілкого (12-14см) одноглибинного чизельного обробітку ґрунту та застосуванні системи удобрення N₆₀P₄₀ Приріст урожаю за таких умов склав 0,33 т/га при НІР₀₅0,14т/га. Подальше збільшення дози добрив до N₉₀P₄₀ не дало прибавки врожаю.

Висновки:

1. Дослідженнями встановлено, що найменша щільність на початку вегетації сої в шарі

ґрунту 0-40 см 1,19 г/см³ була сформована за чизельного обробітку на 28-30 см в системі безполлицевого різнострибного обробітку ґрунту в сівозміні. Заміна чизельного обробітку оранкою на 28-30 см в системі диференційованого обробітку збільшило щільність на 0,02 г/см³, або на 1,6%. Застосування чизельного обробітку на 12-14 см збільшило щільність до 1,26 г/см³, що фактично більше на 4,1%, водночас максимальними показниками в досліді відзначився варіант нульового обробітку ґрунту 1,31 г/см³, де показники були вище на 8,2% порівняно з контролем.

2. Найбільша кількість нітрифікуючих та олігонітрофільних бактерій відзначилась за використання системи безполлицевого різнострибного обробітку 8,74 та 2,15 тис. шт. в 1 г абсолютно сухого ґрунту відповідно, використання диференційованого обробітку в сівозміні призвело до незначного зменшення їх кількості 8,28 та 2,10 тис. шт. в 1 г абсолютно сухого ґрунту. Водночас вико-

ристання мілкою обробітку в сівозміні та сівби в безпосередньо необроблений ґрунт призвело до найменшої їх накопичення в досліді 8,21 та 1,74 тис. шт. в 1 г абсолютно сухого ґрунту.

3. Заміна оранки глибоким чизельний обробітком на 28-30 см призвело до незначного збільшення врожайності на 0,12 т/га при NIP_{05} 0,14т/га. Водночас застосування дискового обробітку на 12-14 см відзначилось найбільшою врожайністю в досліді, на рівні 3,93 т/га, що в середньому більше за контроль на 4,5%. Найменші показники продуктивності сої по відношенню до 3,41 т/га було зафіксовано за умов сівби культури в попередньо необроблений ґрунт, що в середньому нижче за диференційований обробіток на 10,3%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бітюкова Л. Б. Вплив тривалого застосування способів обробітку на мікробний ценоз і гумусний стан дерново-підзолистого ґрунту. *Вісник аграрної*

науки. 1999. №9. С. 12-17.

2. Вильямс В. Р. Земледелие с основами почвоведения. М.:Госсельхозиздат.1951. 576 с.

3. Востров И. С. Определение биологической активности почвы различными методами. *Микробиология*. 1961. Вып. 4. С. 23-46.

4. Грицаснко З. М. Вплив гербіцидів та біостимулятора росту Емістиму С на активність ґрунтової мікрофлори у ризосфері сої. *Карантин і захист рослин*. № 1. 2008. С. 18-19.

5. Круглов Ю.В. Микрофлора почвы и пестициды. Агропромиздат, 1991. 128 с.

6. Красюк Л.М. Эффективность агротехнических и химических способов борьбы с сорняками в посевах сои. *Международная научная конференция молодых ученых и специалистов, посвященная 145-летию академии имени К.А. Тимирязева: Сборник статей. В 2-х томах*. Том I. Издательство РГАУ - МСХА имени К.А. Тимирязева, 2010. С. 50-55.

Диференційована		20,03	18,74	8,28	2,10
Мілка одноглибинна		17,66	17,68	8,42	1,85
Різнострибинна безполлицева		20,10	18,65	8,74	2,15
Нульовий обробіток		17,41	17,12	8,21	1,74
Кінець вегетації					
Диференційована	N ₉₀ P ₄₀	16,82	18,90	9,46	2,24
	N ₁₀₅ P ₄₀	16,25	18,45	9,24	2,24
	N ₁₂₀ P ₄₀	16,15	18,21	9,16	2,16
Мілка одноглибинна	N ₉₀ P ₄₀	18,65	16,95	9,04	2,47
	N ₁₀₅ P ₄₀	18,14	16,45	8,95	2,25
	N ₁₂₀ P ₄₀	18,10	16,15	8,62	1,95
Різнострибинна безполлицева	N ₉₀ P ₄₀	16,98	18,91	9,52	2,48
	N ₁₀₅ P ₄₀	16,74	18,65	9,38	2,28
	N ₁₂₀ P ₄₀	16,12	17,91	9,22	2,15
Нульовий обробіток	N ₉₀ P ₄₀	17,24	16,41	8,95	1,95
	N ₁₀₅ P ₄₀	17,10	16,25	8,57	1,85
	N ₁₂₀ P ₄₀	16,84	16,15	8,16	1,74

В кінці вегетації спостерігалось зменшення чисельності амоніфікуючих та олігонітрофільних бактерій, але загальна тенденція зберіглася. Максимальні показники чисельності були отримані за безполлицевого різнострибинного обробітку, а найменші – спостерігались за нульового обробітку ґрунту.

Аналіз даних впливу системи удобрення на чисельність бактерій в показав що найбільша їх кількість спостерігалась за системи удобрення в сівозміні N₉₀P₄₀ де показники залежно від системи основного обробітку коливались в межах амоніфікуючих 16,82-17,24, олігонітрофільних 16,41-18,90 млн шт. в 1 г абсолютно сухого ґрунту, нітрифікуючих 8,95-9,46 та целюлозоруйнівних 1,95-2,24 тис шт. Збільшення дози азотних добрив N₁₀₅P₄₀ призвело до зменшення даних показників на 1,9-2,1%. А використання дози N₁₂₀P₄₀ призвело до подальшого зменшення загальної чисельності в середньому на 3,6-5,1%.

В результаті аналізу даних врожайності в середньому за 2009-2016 рр. встановлено, що в середньому по фактору А застосування оранки на 28-30 см в системі диференційованої системи обробітку ґрунту забезпечило формування врожайності сої на рівні 3,76 т/га (табл. 4.).

Таблиця 4 – Урожайність сої залежно від основного обробітку ґрунту та удобрення (середнє за 2009-2016 рр.), т/га.

Система основного обробітку ґрунту	Спосіб і глибина обробітку ґрунту(А)	Система удобрення (В)			Середнє по фактору А
		N ₃₀ P ₄₀	N ₆₀ P ₄₀	N ₉₀ P ₄₀	
Диференційована	28-30 (о)	3,60	3,81	3,88	3,76
Мілка одноглибинна	12-14 (д)	3,70	4,12	3,98	3,93
Безполлицева різнострибинна	28-30 (ч)	3,61	4,05	3,99	3,88
Нульовий обробіток		3,22	3,44	3,58	3,41
Середнє по фактору В		3,53	3,86	3,86	
		НІР ₀₅ (А)	0,14	НІР ₀₅ (В)	0,16

Примітка: о-оранка, д-дисковий обробіток, ч-чизельне розпушування

Заміна оранки глибоким чизельний обробітком на 28-30 см призвело до незначного збільшення врожайності на 0,12 т/га при НІР₀₅ 0,14т/га. Водночас застосування дискового обробітку на 12-14 см відзначилось найбільшою врожайністю в досліді, на рівні 3,93 т/га, що в середньому більше за контроль на 4,5%. Найменші показники продуктивності сої по відношенню до 3,41 т/га було зафіксовано за умов сіви культури в попередньо необроблений ґрунт, що в середньому нижче за диференційований обробіток на 10,3%. Найвища урожайність сої в досліді 4,12 т/га була відмічена за мілкого (12-14см) одноглибинного чизельного обробітку ґрунту та застосуванні системи удобрення N₆₀P₄₀ Приріст урожаю за таких умов склав 0,33 т/га при НІР₀₅0,14т/га. Подальше збільшення дози добрив до N₉₀P₄₀ не дало прибавки урожаю.

Висновки:

1. Дослідженнями встановлено, що найменша щільність на початку вегетації сої в шарі

ґрунту 0-40 см 1,19 г/см³ була сформована за чизельного обробітку на 28-30 см в системі безполлицевого різнострибинного обробітку ґрунту в сівозміні. Заміна чизельного обробітку оранкою на 28-30 см в системі диференційованого обробітку збільшило щільність на 0,02 г/см³, або на 1,6%. Застосування чизельного обробітку на 12-14 см збільшило щільність до 1,26 г/см³, що фактично більше на 4,1%, водночас максимальними показниками в досліді відзначився варіант нульового обробітку ґрунту 1,31 г/см³, де показники були вище на 8,2% порівняно з контролем.

2. Найбільша кількість нітрифікуючих та олігонітрофільних бактерій відзначилась за використання системи безполлицевого різнострибинного обробітку 8,74 та 2,15 тис. шт. в 1 г абсолютно сухого ґрунту відповідно, використання диференційованого обробітку в сівозміні призвело до незначного зменшення їх кількості 8,28 та 2,10 тис. шт. в 1 г абсолютно сухого ґрунту. Водночас вико-

ристання мілкою обробітку в сівозміні та сівби в безпосередньо необроблений ґрунт призвело до найменшої їх накопичення в досліді 8,21 та 1,74 тис. шт. в 1 г абсолютно сухого ґрунту.

3. Заміна оранки глибоким чизельний обробітком на 28-30 см призвело до незначного збільшення врожайності на 0,12 т/га при NIP_{05} 0,14т/га. Водночас застосування дискового обробітку на 12-14 см відзначилось найбільшою врожайністю в досліді, на рівні 3,93 т/га, що в середньому більше за контроль на 4,5%. Найменші показники продуктивності сої по відношенню до 3,41 т/га було зафіксовано за умов сівби культури в попередньо необроблений ґрунт, що в середньому нижче за диференційований обробіток на 10,3%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бітюкова Л. Б. Вплив тривалого застосування способів обробітку на мікробний ценоз і гумусний стан дерново-підзолистого ґрунту. *Вісник аграрної*

науки. 1999. №9. С. 12-17.

2. Вильямс В. Р. Земледелие с основами почвоведения. М.:Госсельхозиздат.1951. 576 с.

3. Востров И. С. Определение биологической активности почвы различными методами. *Микробиология*. 1961. Вып. 4. С. 23-46.

4. Грицаснко З. М. Вплив гербіцидів та біостимулятора росту Емістиму С на активність ґрунтової мікрофлори у ризосфері сої. *Карантин і захист рослин*. № 1. 2008. С. 18-19.

5. Круглов Ю.В. Микрофлора почвы и пестициды. Агропромиздат, 1991. 128 с.

6. Красюк Л.М. Эффективность агротехнических и химических способов борьбы с сорняками в посевах сои. *Международная научная конференция молодых ученых и специалистов, посвященная 145-летию академии имени К.А. Тимирязева: Сборник статей. В 2-х томах*. Том I. Издательство РГАУ - МСХА имени К.А. Тимирязева, 2010. С. 50-55.